

گزارشی از گروه فقه سیاسی

پژوهشکده اندیشه سیاسی اسلام

شریف لکزایی*

گروه پژوهشی «فقه سیاسی» یکی از سه گروه اصلی پژوهشکده اندیشه سیاسی اسلام وابسته به مرکز مطالعات و تحقیقات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم است. پژوهشکده در سال ۱۳۷۳ به منظور باز پژوهی، تبیین، نظریه پردازی و تدوین اندیشه سیاسی اسلام راه اندازی شد و در نظر دارد با بررسی اندیشه سیاسی اسلام، زوایای پنهان آن را آشکار کند و کارآمدی آن را در حوزه‌های نظری و عملی نشان دهد. مهم‌ترین اهداف و ضرورت‌های تأسیس پژوهشکده عبارتند از:

۱. تبیین بنیان‌های نظری اندیشه سیاسی اسلام؛
 ۲. باز پژوهی و نقد و ارائه زوایای تاریک تاریخ اندیشه سیاسی اسلام به‌ویژه شیعه؛
 ۳. فراهم کردن منابع لازم برای پی‌ریزی اندیشه سیاسی قابل ارائه در سطح جهانی با توجه به منابع اصیل اسلامی؛
 ۴. زمینه سازی فکری در جهت تحقق کامل حکومت اسلامی؛
 ۵. نشان دادن قدرت تحلیل و اجتهاد سیاسی علمای مسلمان؛
 ۶. معرفی مکتب حیات بخش اسلام از نظر غنای سیاسی؛
 ۷. نظریه پردازی در حوزه‌های فلسفی، کلامی و فقهی اندیشه سیاسی اسلام؛
 ۸. مطالعه تطبیقی اندیشه سیاسی اسلام با سایر مکاتب سیاسی.
- گروه پژوهشی فقه سیاسی در کنار گروه‌های پژوهشی فلسفه سیاسی و علم سیاست، موظف به تحقق اهداف یاد شده است و برای این منظور کار خود را در چهار حوزه زیر سامان داده است:

۱. تاریخ فقه و حقوق سیاسی؛
۲. موضوعات فقه و حقوق سیاسی؛

*. دانش آموخته حوزه علمیه قم و پژوهشگر پژوهشکده اندیشه سیاسی اسلام.

۳. روش‌شناسی در حوزه فقه و حقوق سیاسی؛

۴. باز نویسی میراث فقه سیاسی.

با عنایت به ضرورت‌ها و اهداف شکل‌گیری پژوهشکده و گروه فقه سیاسی، اهداف پژوهشی گروه مذکور چنین است:

۱. تبیین اندیشه سیاسی فقها به شکل تک‌نگاری و دوره‌ای؛

۲. نظریه‌پردازی در حوزه‌های فقه سیاسی و مطالعات تطبیقی در حوزه فقه سیاسی مذاهب

اسلامی؛

۳. روش‌شناسی در حوزه فقه سیاسی و تلاش برای ارائه روش‌های روزآمد و کارآمد؛

۴. نقد و ارزیابی نظریه‌های جدید بر اساس آموزه‌های اسلامی.

یکی از عرصه‌های مورد توجه در گروه فقه سیاسی، تدوین و تبیین اندیشه سیاسی فقیهان شیعه به صورت تک‌نگاری است. بدین منظور تاکنون گام‌های بلندی برداشته شده و اندیشه سیاسی بیش از بیست تن از فقیهان شیعه در دوره‌های مختلف به ویژه دوره نخست غیبت و عصر صفوی پژوهش و نگارش شده است. برخی از این پژوهش‌ها، منتشر شده است. تعدادی از این پژوهش‌ها مانند فیض‌کاشانی، علامه حلی، محقق حلی، شهید اول و شهید ثانی در دست چاپ هستند و تعدادی نیز مراحل حروف نگاری، ویرایش و مقابله را می‌گذرانند.

حوزه دیگر فعالیت گروه فقه سیاسی، مباحث بنیادی و روشی است که در آن مباحثی مانند

چیستی فقه سیاسی و قواعد فقه سیاسی در دست تحقیق و نگارش می‌باشد.

بخش دیگر فعالیت‌ها مربوط به موضوعات فقه سیاسی است؛ مباحثی نظیر ولایت فقیه، شرایط رهبری، آرای عمومی، آزادی و گستره آن در فقه، حقوق اقلیت‌ها، رابطه فرد و دولت، امر به معروف و نهی از منکر، انفال و ثروت‌های عمومی، مسأله ارتداد و احکام آن و حقوق مخالفان در این بخش قرار می‌گیرد. بحث «حقوق اقلیت‌ها» ویرایش، حروف نگاری و مقابله شده و در دست نشر است و برخی موضوعات نظیر آزادی و حدود آن در فقه در مرحله تحقیق و نگارش می‌باشد.

از دیگر فعالیت‌های گروه فقه سیاسی، تصحیح و احیای آثار سیاسی اندیشمندان و فقیهان شیعه است. کتاب میزان الملوک نوشته سید جعفر کشفی، از نخستین آثاری است که در این گروه تصحیح، احیا و منتشر شده است. همچنین روضة الانوار عباسی تألیف محقق سبزواری و تحفة الملوک نوشته سید جعفر کشفی نیز تصحیح و احیا شده و در دست چاپ است.

گفتنی است بخش‌هایی از تحقیقات انجام شده در این گروه به صورت مقالات مستقل در برخی نشریات علمی - تخصصی به چاپ رسیده است که می‌توان به نشریات حکومت اسلامی، علوم سیاسی، قسبات و... اشاره کرد.